

сти, *сорбция* (от лат. *sorbeo* «поглощаю») – «поглощение газов, паров или веществ из растворов твёрдыми телами или жидкостями» и другие.

Вторую, довольно многочисленную группу, составляют слова, сохранившие в русском языке свое звучание, но изменившие значение: *стеллит* (от лат. *stella* «звезда») – «твёрдый сплав на никелевой основе для плавки деталей машин, *золи* (от лат. *solutio* «раствор») – «коллоидные системы, состоящие из частиц очень малого размера, *эссенция* (от лат. *essentia* «сущность») – «крепкий настой или раствор какого-либо вещества», *латексы* (от лат. *latex* «сок») – «водные эмульсии каучукоподобных полимеров», *эмульсия* (от лат. *emulgere* «выдаивать») – жидкость, в которой находятся во взвешенном состоянии микроскопические частицы другой жидкости», *донор* (от лат. *donare* «дарить») – «атом или группа атомов» и другие.

К третьей группе относятся слова, изменившие как звучание, так и значение. Таких слов у нас всего шесть: *селитры* (от лат. *sal* «соль» + *nitrum* «природная сода, щелочь») – «общее название нитратов натрия, калия, кальция», *сулема* (от лат. *sublimis* «высокий») – «сильно ядовитый белый порошок хлорной ртути», *щёлочи* (от позднелат. *alkali* «щёлочь» + *alquala* «пепел растений») – «хорошо растворимые в воде основания», *перегонка* (от лат. *distillatio* «стекание каплями») – «разделение смеси жидкостей на составляющие», *медь* (от лат. *Cyprum* «Кипр») – «химический элемент, пластичный металл золотистого розового цвета», *альдегиды* (от лат. *alcoholdehydrogenatus* «спирт, лишённый водорода») – «класс органических соединений».

Четвёртую группу составляют слова, изменившие свое звучание, но сохранившие значение, свойственное им в латинском языке. В эту группу входит всего три термина: *бактерициды* (от лат. *caedere* «убивать») – «химические вещества, убивающие бактерии», *кремний* (от лат. *silex* «кремень») – «химический элемент, полуметалл», *растворители* (от лат. *solve* «растворяю») – «химические соединения или смеси, способные растворять различные вещества».

Заключение. Химическая терминология, бесспорно, занимает значительное место среди других терминосистем. Латинский язык, наряду с греческим, сыграл огромную роль в образовании химических терминов.

МЕТАФАРЫЗАЦЫЯ ПАЭТЫЧНАГА КАНТЭКСТУ ВЯСЕЛЬНА-АБРАДАВАЙ ПЕСНІ ГОМЕЛЬШЧЫНЫ

Дзямідзенка К. У.

*студэнтка 4 курса ГДУ імя Ф. Скарыны, г. Гомель, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Станкевіч А. А., доктар філал. навук, прафесар*

З усіх сямейных абрадаў найбольш поўна апісаны вясельны абрад як самы развіты шмагжанравы рытуальны працэс. Лексіка вясельна-абрадавай паэзіі Гомельшчыны не была аб'ектам асобнага ўсебаковага даследавання, што і вызначае актуальнасць нашай тэмы.

Мова народна-паэтычнай творчасці вызначаецца яркавай вобразнасцю адлюстравання аб'ектыўнай рэчаіснасці. Вясельныя песні – адзін з найбольш развітых традыцыйных жанраў беларускага абрадавага фальклору, які да цяперашняга часу актыўна функцыянуе на Гомельшчыне. Адметнай асаблівасцю вясельна-абрадавай песні з'яўляецца метафарызацыя яе паэтычнага кантэксту. Задача нашага даследавання – вызначыць тыпы метафарычнага пераносу ў вясельных песнях Гомельшчыны.

У навуковай літаратуры метафара часта разглядаецца як “неназванае параўнанне”. Гэта справядліва і ў дачыненні да фальклорнай метафары. Калі ў параўнанні абодва прадметы (суб'ект і аб'ект) называюцца сваімі імёнамі і эстэтычны эффект дасягаецца шляхам іх адкрытага супастаўлення, то ў метафары “прысутнічае” толькі адзін з гэтых прадметаў нейкай сваёй адзнакай, пэўнай рысай. Метафарычныя словы і выразы таму так шырока і выкарыстоўваюцца ў народных песнях, што яны надаюць іх мастацкай мове вялікую выразнасць, яркасць і сілу [2, с. 8].

Механізм метафары заключаецца ў падмене аднаго паняцця другім, але падмене не адвольнай, а такой, якая грунтуецца на агульнай для абодвух паняццяў прыкмеце. Значыць, метафарычны вобраз можа ўзнікнуць толькі тады, калі заўважана рыса (якасць, уласцівасць), якая збліжае адзін прадмет або з'яву з другім прадметам або з'явай [2, с. 116].

Найбольш частымі разнавіднасцямі фальклорнай метафары з'яўляюцца адухаўленне і ўвасабленне (персаніфікацыя) – перанясенне ўласцівасцей жывых істот на якія-небудзь прадметы, з'явы прыроды, абстрактныя паняцці. У аснове адухаўлення ляжаць старажытныя анімічныя ўяўленні чалавека, які надзяляў усе прадметы навакольнага свету здольнасцю адчуваць і мысліць. Увасабленне (персаніфікацыя) – гэта наданне дзеянняў і ўласцівасцей чалавека асобным рэчам, прадметам, з'явам прыроды.

У вясельных песнях Гомельшчыны сустракаюцца наступныя тыпы персаніфікацыі і адухаўлення: перанос дзеянняў і паводзін чалавека на жывыя істоты (птушак і жывёл): *Ляцелі гусачкі з выраю, Да пыталіся караваю: – Чы ўжо каравай спляскалі? Чаму нас, гусак, не ждалі? Прыляцеў верабейка, чэ-чэ-чэ, Сеў на акенечка, шчэблячэ. Скажу табе, дзевачка, надзею, Што прыедзе Іванка ў нядзелю* [ВнГ,

с. 21]; *Ой, па рэчцы, па Дняпры Там плавалі два бабры. Яныплылі, выплывалі, Між сабою размаўлялі* [ВТГ, с. 133];

рэаліі расліннага свету: *Зялёная ліпа да ўсю восень шумела, Усё з лісцейкам да гаварыла* [ВнГ, с. 103]; *Зялёная ліпа да ўсю восень шумела, Усё з лісцейкам да гаварыла* [ВнГ, с. 103];

перанос дзеянняў чалавека на неадушаўлёныя прадметы: *А караваай у печы іграе Да заслонкі адбівае. А шышачкі рагочуць Да ў начовачкі хочуць; Наша печ крокочэ, Коровая хочэ, А прыпечак коло-ваеца, Коровая спадзеваетца. А коровай ножкі гібле, Да до печанькі дыбле* [ВнГ, с. 161];

перанос уласцівасцей чалавека на прадметы: *І ў нашай печы шырокія плечы, Можна чатыром легці, Караваю сцярэці* [ВнГ, с. 28];

перанос дзеянняў і стану чалавека на прыродныя з’явы: *Абняла мяне ночка цёмная ля зялёнага са-ду; Месяцам абгарадзіла, Зарёю падпіразала* [ВнГ, с. 82];

перанос дзеянняў жывых істот на нежывыя (прадметы і расліны): *У нашай цесценкі, Пірагі з кішэні коцюца* [ВнГ, с. 136].

Пэўную цікавасць у плане даследавання прыроды метафарычнага вобраза ў народнай лірыцы ўяўляюць сабой песні, у якіх услед за метафарами ідзе іх своеасаблівая “расшыфроўка” – пералічваюцца тыя прадметы або дзеянні, якасці, адзнакі якіх перанесены на іншыя прадметы і дзеянні: *Да стаяла, буюла, да стаяла, буюла Канпелька ў агародзе, .. Гуляла, красавалася, Гуляла, красавалася. Манечка ў сваёй матачкі* [ВТГ, с. 23]; *А ў барку, барку, На жоўтым пяску, Там стаяў явар тонкі, высокі, Ай, тудой ішоў мальчышак з руж’ём* [ВТГ, с. 72].

Метафары, якія сустракацца ў вясельных песнях Гомельшчыны часцей заснаваны на пераносе дзеянняў чалавека на неадушаўлёныя прадметы. Метафара з’яўляцца актыўнай формай вобразнага адсуд-травня аб’ектыўнай рэчаіснаці, важнейшым сродкам мастацкага пазнання свету.

Літаратура:

1. Тут і далей прыклады падаюцца паводле наступных фальклорна-этнаграфічных зборнікаў: Вяселле на Гомельшчыне: фальклорна-этнаграфічны зборнік / уклад. І.Ф. Штэйнер, В.С. Новак. – Мінск: ЛМФ “Нёман”, 2003. – 472 с. (ВнГ); Вясельная традыцыя Гомельшчыны: фальклорна-этнаграфічны зборнік / укладанне В.С. Новак. – Мінск: Права і эканоміка. 2011. – 485 с. (ВТГ).
2. Гілевіч, Н.С. Паэтыка беларускай народнай лірыкі: Слова і вобраз. Паэтычны сінтаксіс. Гукапіс і рыфма / Н.С. Гілевіч. – Мінск: Вышэйшая школа, 1975. – 288 с.

РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНО-ХАРАКТЕРОЛОГИЧЕСКОГО КОДА В ВИКОНИМИИ БЕЛАРУСИ

Дорофеенко М.Л.

*аспирант ВГУ имени П.М. Машерова, г. Витебск, Республика Беларусь
Научный руководитель – Мезенко А.М., доктор филол. наук, профессор*

В современной лингвистике наблюдается повышенный интерес к проблемам взаимосвязи языка и культуры. Эта тенденция прослеживается и в ономастике. В результате взаимодействия науки об именах собственных с другими отраслями знаний появляются новые аспекты исследования: различные разряды онимов рассматриваются в культурно-историческом, лингвострановедческом, психолингвистическом, социолингвистическом, этнолингвистическом аспектах и т.д. Такие подходы предполагают привлечение экстралингвистических данных для описания ономастических единиц. Лингвокультурологический аспект, в рамках которого осуществляется наше исследование, является одним из наиболее актуальных. Видение человеком окружающего мира может быть представлено при помощи кодов культуры. В их контексте начали изучать и имена собственные: А.М. Мезенко установила комплекс кодов культуры, реализации которых служит урбанонимия, а также выявила сходства и различия в репрезентации кодов культуры в урбанонимных системах белорусского, польского и болгарского народов [1].

Материал и методы. Материалом исследования явились виконимы Беларуси, восходящие к абстрактным наименованиям, выражающим отношение номинатора к объекту или его впечатления от последнего. В качестве методов использовались дескриптивный, сравнительный методы и элементы статистического анализа.

Результаты и их обсуждение. Цель настоящего доклада заключается в определении путей репрезентации эмоционально-характерологического кода культуры. Названия, его эксплицирующие, могут отражать **особенности линейного объекта**: *Прохладная ул.* – дер. Осовцы Гм. р-на Гм. обл., *Спокойная ул.* – аг. Вистычи Бр. р-на Бр. обл., *Студёная ул.* – дер. Кевличи Пост. р-на Вт. обл., *Тенистая ул.* – аг. Новосёлки Лях. р-на Бр. обл., *Чистая ул.* – аг. Клейники Бр. р-на Бр. обл., *Ясная ул.* – дер. Новая Миельча Гм. р-на Гм. обл.; **впечатления номинатора**: *Добрая ул.* – дер. Ломачино Орш. р-на Вт. обл., *Душевная*